

прояву агресії; детермінування насильницьких злочинів; фізична шкода. Тому пошук шляхів боротьби з таким видом пропаганди є вкрай необхідним.

В кримінології питання протидії злочинності знайшло якісне висвітлення. Однак, питання заходів протидії пропаганді культу насильства і жорстокості залишається малодослідженим. Отже, метою даних тез доповіді є спроба усунення вказаного пробілу.

До заходів протидії пропаганді культу насильства і жорстокості слід відносити наступні:

1) офіційно публічно засуджувати діяння винних осіб на підставі статті 300 «Введення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію» КК України;

2) роз'яснювати населенню які саме відомості або дані відносяться до інформації, що містить пропаганду культу насильства і жорстокості, чому останні приносять шкоду, які види насильства і у яких випадках є «позитивними»;

3) активно аналізувати, давати критичну оцінку інформаційним продуктам і послугам на предмет наявності досліджуваного в цій роботі;

4) не сприймати завідомо шкідливу інформаційну продукцію: 1) не дивитися такі фільми як «Ангелы хранители. Возрождение», «Вдова Дракулы», «Ведьма», «Глаз-убийца», «Давилка», «Дантист», «Доберман», «Доппельгангер», «Казни 1, 2», «Кровожадные уроды», «Лики смерти 1-4», «Людоед», «Маньяк невидимка», «Мясник», «О смерти и любви», «Охотник за обнаженными», «Первая сила», «Поломка», «Призрак смерти», «Разрушительница» тощо [1]; 2) не розглядати відповідні джерела; 3) не прослуховувати подібну продукцію; 4) не грати в такі ігри як «Evil Dead Regeneration», «Resident Evil Operation Raccoon City» [2], «Manhunt 2», «Mortal Kombat», «Soldier of Fortune 2», «The Darkness II» і тому подібні;

5) запровадити вікові обмеження на сприйняття інформаційної продукції;

6) заборонити обіг конкретних інформаційних матеріалів (з цією метою необхідно створити та активно оновлювати відповідні банки даних (каталогів) з відкритим доступом Національною експертною комісією України з питань захисту суспільної моралі);

7) організувати масові схвальні оцінки духовному та високоморальному способів життя;

8) популяризувати життя видатних історичних осіб з метою наслідування їхніх позитивних думок і вчинків тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Щодо фільмів, які заборонені для розповсюдження і демонстрування в Україні : від 01.07.1999 № 9-3216/17 // Законы Украины. Информационно-правовой портал : сайт. URL: <http://www.uazakon.com/document/spart56/inx56691.htm> (дата звернення: 22.02.2019).

2. Рішення Експертної комісії з питань розповсюдження і демонстрування фільмів від 18 червня 2013 року № 24. URL: <http://www.moral.gov.ua/solutions/506/> (дата звернення: 22.02.2016).

Одержано 28.02.2019

УДК 343.713(477)

Оксана Анатоліївна КОВТУН,

слідчий слідчого відділу Олешківського відділення поліції
Новокаховського відділу поліції ГУНП в Херсонській області,
аспірант Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України (м. Харків)

КВАЛІФІКАЦІЯ ВИМАГАННЯ ЗА СУКУПНІСТЮ З ОКРЕМИМИ ЗЛОЧИНАМИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Щодо кваліфікації вимагання за сукупністю з бандитизмом у Кримінальному кодексі УРСР 1960 р. Кримінальний кодекс УРСР 1960 р. у ст. 69 не визначав конкретні діяння, які може вчиняти банда. Постанова Пленуму ВСУ від 7 липня 1995 р. № 9 передбачала, що «слід мати на увазі, якщо у разі, коли створеною бандою вчинено злочин, за який законом встановлено більш сувору відповідальність, ніж за бандитизм, такі дії підлягають кваліфікації за сукупністю

злочинів – бандитизм і того більш тяжкого злочину, який вчинила банда» [1]. Виходячи з санкцій ст. 69 КК УРСР – від 3 до 15 років розбавлення волі з конфіскацією майна або смертною карою з конфіскацією майна за бандитизм та ст. 144 КК – до 3 років позбавлення волі або виправними роботами строком до одного року за вимагання, можна зробити висновок, що за сукупністю ці злочини не кваліфікували.

Верховний Суд України в 2005 році у своїй постанові № 13 зазначив, що стаття 257 КК України, яка містить законодавче визначення поняття бандитизму, не передбачає ні якихось конкретних цілей вчинюваних бандою нападів як обов'язкової ознаки складу цього злочину, ні відповідальності за вчинення її членами під час нападу злочинних діянь, які утворюють самостійні склади злочинів (крім відповідальності за організацію банди, участь у ній та у вчинюваних нею нападах). Тому в таких випадках судам належить керуватися положенням ст. 33 КК, згідно з яким за сукупності злочинів кожен із них підлягає кваліфікації за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини КК [2]. При вчиненні вимагання (ст. 189 КК України) членами злочинної організації (ст. 255 КК України) теж потрібно кваліфікувати ці злочини за сукупністю, оскільки вони мають різні родові та безпосередні об'єкти, та відрізняються за об'єктивною стороною. З'явилося інше, порівняно з КК УРСР 1960 р., правило – кваліфікація вимагання за сукупністю з бандитизмом чи створенням злочинної організації за наявності усіх елементів складів цих злочинів.

Інша ситуація виникає щодо кваліфікації терористичного акту і вимагання. У випадку, коли, наприклад, вимога передачі майна чи права на майно поєднана з погрозою вчинити вибух у торговельному центрі чи метро, що загрожує життю не лише потерпілого або його близьких родичів, або лише сторонніх осіб, тобто невизначеного кола осіб – вчинене слід кваліфікувати не як вимагання (ст. 189 КК України), а як терористичний акт (ст. 258 КК України), оскільки з об'єктивної сторони тут вчиняються інформаційні дії – погроза вчинення терористичного акту та є мета – вплив на прийняття рішень та вчинення відповідних дій. Якщо ж є вимога передачі майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру, а погроза насильства стосуються лише потерпілого або його близьких родичів – вчинене кваліфікується як вимагання. Згідно п. 14 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти приватної власності» від 6 листопада 2009 р. № 10, «погроза пошкодити чи знищити майно має місце лише тоді, коли вона стосується майна, що належить потерпілому чи його близьким родичам, або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною. Умисне знищення або пошкодження такого майна під час вимагання повністю охоплюється частиною другою, третьою або четвертою статті 189 КК, крім випадків його знищення чи пошкодження шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, яке за наявності до того підстав додатково кваліфікується за частиною другою статті 194 КК» [3].

Подібним чином відбувається кваліфікація вимагання (ст. 189 КК) та вимагання зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів (ст. 262 КК України). Тут теж має місце конкуренція норм і застосуванню підлягає одна з вказаних норм. Зокрема, якщо предметом злочину є майно, право на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру – кваліфікація за ст. 189 КК. Як слушно зазначає Д.М. Федоренко, відмежування ст. 189 КК та 262 КК проводиться за ознакою предмета злочину [4, с. 272], а також за родовим об'єктом. Так, родовим об'єктом вимагання (ст. 189 КК) є суспільні відносини у сфері власності, а викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів (ст. 262 КК) – суспільні відносини у сфері громадської безпеки. У випадку, коли предмет злочину – зброя, боєприпаси, вибухові речовини чи радіоактивні матеріали – кваліфікація відбувається за ст. 262 КК України.

Отже, кваліфікація вимагання (ст. 189 КК України) та створення злочинної організації (ст. 255 КК України) або бандитизму (ст. 257 КК України), а також при вчиненні вимагання зі зброєю чи боєприпасами (ст. 263, ст. 263-1 КК України) має кваліфікуватися за сукупністю злочинів.

Щодо кваліфікації вимагання та терористичного акту (ст. 258 КК України) або вимагання зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів (ст. 262 КК України) – має місце конкуренція норм і застосуванню підлягає лише одна з вказаних норм, виходячи з родового об'єкта, мети та предмета злочину.

Список бібліографічних посилань

1. Про судову практику в справах про бандитизм : постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.07.1995 № 9. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 2004. № 12.
2. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 13. *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 1. С. 2–6.
3. Про судову практику у справах про злочини проти приватної власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 12. С. 9–16.
4. Федоренко Д. М. Вимагання: співвідношення загальної і спеціальної кримінально-правових норм. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2013. Вип. 25. С. 265–274.

Одержано 14.03.2019

УДК 343.9

Максим Геннадійович КОЛОДЯЖНИЙ,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідного інституту вивчення
проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України (м. Харків)

ПРОГРАМИ «БЕЗПЕЧНЕ МІСТО» І «РОЗУМНЕ МІСТО» У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Відомі суспільно-політичні події, що відбулись в Україні у 2014 р. й продовжують до теперішнього часу відбуватись на Сході нашої держави, істотним чином вплинули на зміну структури і характеру злочинності. Якщо протягом 2013–2018 рр. офіційний рівень злочинності скоротився з 563,5 тис. злочинів до 487,1 тис. злочинів відповідно (-13,6 %), то щодо злочинів проти громадської безпеки (статті 255–270¹ КК України) простежуються протилежні тенденції. Рівень указаних кримінальних правопорушень, значна частина яких має тяжкий та особливо тяжкий характер, збільшився з 7,7 тис. у 2013 р. до 10,7 тис. у 2018 р. (+37,8 %). Причому за вказаний період збільшення відбулось, у тому числі, за рахунок зростання питомої ваги найбільш суспільно небезпечних злочинів, що посягають на громадську безпеку, передбачених різними статтями закону України про кримінальну відповідальність: ст. 255 КК – у 10,5 разів; ст. 257 КК – у півтора рази; ст. 258 КК – у 237,5 разів; ст. 258-3 КК – у 175 разів; ст. 258-5 КК – у 51 раз; ст. 259 КК – у 3 рази; ст. 260 КК – у 396 разів; ст. 263 КК – на 7,8 %.

Можна констатувати, що розглядувані злочини загострюють криміногенність в Україні, підривають громадську безпеку, створюють підґрунтя для поширення страху громадян перед злочинністю. Майже катастрофічна ситуація у цій сфері вимагає від правоохоронних органів (Національної поліції, Служби безпеки України, органів прокуратури та ін.) надати адекватну відповідь на загрози, що виникають внаслідок широкого поширення злочинів проти громадської безпеки у нашій державі.

Як свідчить прогресивна зарубіжна практика протидії злочинності, включаючи злочини, які вивчаються, обмежити криміногенність останніх можна не лише засобами кримінально-правового реагування, ефективність якого є сумнівною, або заходами оперативно-розшукового характеру. Останнім часом органи кримінальної юстиції й спецслужби багатьох країн світу арсенал запобігання злочинності поповнюють сучасними інноваціями, використанням різноманітних досягнень науки і техніки.

Нормативною основою для застосування know how у цій сфері є програми «Безпечне місто» (Safe City) і «Розумне місто» (Smart City). Активно цими питаннями опікується ООН, яка ще у 1996 р. прийняла Програму підвищення безпеки у містах ООН-Хабітат. Станом на 2017 р. ця Програма діяла у 77 містах 24 країн. На теперішній час її партнерами є Лондон, Брюссель, Амстердам, Копенгаген, Відень, Дубаї. Програма «Безпечне місто» разом із проектом ООН «Об'єднані розумні міста» (Smart City) впроваджуються й у низці міст пострадянського простору: Москва, Вологда, Ставрополь, Актау, Горіс, Душанбе [1].